

Dr hab. Anna Cwiakala-Malys, prof. UWr

Uniwersytet Wrocławski

ORCID 0000-0001-9812-2118

e-mail: anna.cwiakala-malys@uwr.edu.pl

Mgr inż. Iwona Piotrowska¹

Ministerstwo Finansów

ORCID 0000-0002-8361-4010

e-mail: iwonapiotrowska@op.pl

Rola publicznych rejestrów jawnoźródłowych w procesie weryfikacji kontrahenta a zachowanie należytej staranności

The role of public open source databases in a process of verifying a contractor with due diligence

Streszczenie

Prowadzenie działalności gospodarczej jest obarczone dużym ryzykiem. Wynika ono między innymi z faktu braku zachowania ostrożności podczas wyboru partnerów biznesowych. Resort finansów, opracowując kryteria należytej staranności, zwraca uwagę na możliwe zagrożenia wynikające z wyboru nowego kontrahenta, jak i z kontynuacji współpracy z dotychczasowymi kontrahentami. Brak zachowania należytej staranności w transakcjach krajowych może skutkować nieświadomym uczestnictwem w oszustwie podatkowym. Stąd konieczność otwartego dostępu do baz i rejestrów urzędowych zawierających m.in. dane rejestracyjne podatnika, jego status jako podatnika VAT, posiadane koncesje i zezwolenia na prowadzenie działalności koncesjonowanej. Nowoczesna administracja, w tym skarbową, duży nacisk kładzie na otwartość i dostępność informacji o przedsiębiorcach. Przyjęte rozwiązania i zakres prezentowanych informacji w poszczególnych krajach europejskich znacznie się różnią. Część europejskich administracji skarbowych umożliwia sprawdzenie rzetelności kontrahenta na przykład w zakresie wywiązywania się z zobowiązań podatkowych. Celem niniejszego artykułu jest wskazanie zasadności wykorzystywania dostępnych online oficjalnych wykazów i rejestrów przedsiębiorców do sprawdzania kontrahentów, co ma znaczenie w kwestii ograniczania ryzyka biznesowego prowadzonej działalności gospodarczej.

Słowa kluczowe: należyta staranność, publiczne bazy, rejestry i wykazy podmiotów gospodarczych

Abstract

Running a business activity is burdened by high risk. This follows from the lack of being cautious when choosing business partners. The Ministry of Finance, when defining due diligence, draws attention to possible threats following from the selection of a new contractor, as well as continuation of previous cooperation with existing contractors. Lack of due diligence in domestic transactions may result in unconscious participation in tax frauds. Hence, it is necessary to have open access to databases and official registers containing e.g. register data of a taxpayer, a status as a VAT tax payer, concessions held and business licenses. Modern administration, including tax administration, emphasises openness and accessibility to information about companies and business entities. The solutions adopted and the scope of presented information in individual European countries differ significantly. Some of European tax administrations enable to verify a contractor as a reliable in terms of meeting tax obligations. The aim of this article is to indicate appropriateness of using online official lists and registers of entrepreneurs to verify contractors, which is important with regards to reducing a business risk of a business activity.

Keywords: due diligence, public databases, registers and lists of business entities

JEL: H25, K34, D83, M49

Wprowadzenie

Konieczność weryfikacji przedsiębiorców² nabiera aktualnie nowego wymiaru. Nie jest to tylko jednostronna czynność organów podatkowych, lecz również obowiązek pozostający w gestii samych podatników. Dokumentowanie wyników weryfikacji aktualnych i potencjalnych kontrahentów może uchronić podatnika przed ewentualnymi negatywnymi skutkami w sporze z organem podatkowym. Wiedza o otwartych źródłach informacji biznesowej i o zakresie prezentowanych informacji jest zatem w obecnych warunkach wręcz niezbędna.

Kryteria formalne a należyta staranność

W 2018 r. Ministerstwo Finansów opublikowało dokument pt. *Metodyka w zakresie oceny dochowania należytej staranności przez nabywców towarów w transakcjach krajowych*³. Wymieniono w nim przykładowe działania, których podjęcie może pomóc podmiotom⁴ zweryfikować okoliczności związane z transakcją gospodarczą i zminimalizować ryzyko podjęcia decyzji o jej zawarciu z kontrahentem (sprzedawcą, dostawcą towaru). Ponadto wskazano w nim możliwy sposób oceny zachowań podatników (np. nabywców towarów w obrocie krajowym), aby uniknąć zarzutu, że byli świadomymi uczestnikami transakcji będącej oszustwem w zakresie np. wyludzenia podatku VAT.

Opracowanie wskazanego dokumentu jest między innymi wynikiem podjętych działań mających na celu zwalczanie przestępczości podatkowej i unikania opodatkowania, stanowi zatem implementację przepisów dyrektywy Rady 2006/112/WE z 28.11.2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej⁵ wspierających zwalczanie unikania opodatkowania i przestępczości podatkowej. Dyrektywa 2006/112/WE wyznaczyła zasady, według których obowiązany jest funkcjonować system podatku VAT w poszczególnych państwach członkowskich. Ustawodawstwa państw członkowskich Unii Europejskiej podlegają bowiem ścisłej harmonizacji w obszarze podatku od wartości dodanej.

W opracowaniu resortu finansów wskazano, że większym ryzykiem obarczone są transakcje z nowym kontrahentem niż te zawarte w trakcie trwania istniejącej współpracy. Stąd podział *Metodyki* na dwie części stanowiące:

- ocenę na etapie rozpoczęcia współpracy z kontrahentem,
- ocenę należytej staranności przy kontynuacji współpracy z kontrahentem.

W obu powyżej wymienionych przypadkach należy uwzględnić zarówno kryteria formalne, jak i transakcyjne. Zwrócono również uwagę, że wyludzenia podatku VAT mają miejsce najczęściej w przypadku transakcji o większej skali, dlatego też wskazano okoliczności, jakie powinny być brane pod uwagę z uwzględnieniem wartości transakcji (Ministerstwo Finansów, s. 2).

Ponadto *Metodyka* wskazuje, że za rozpoczęcie współpracy z kontrahentem uznaje się również sytuację, w której transakcja jest zawierana z podmiotem, z którym podatnik zawierał już wcześniej transakcje, ale na przykład przedmiotem transakcji są towary, które dotychczas nie były typowe dla branży lub profilu działalności tego podmiotu i które dotychczas nie były od niego nabywane (Ministerstwo Finansów, s. 2).

Głównym celem opracowania *Metodyki* jest więc wsparcie podatników w procesie szacowania ryzyka w zakresie dochowania tzw. należytej staranności przez nabywców towarów w transakcjach krajowych udokumentowanych fakturą z wykazaną kwotą podatku od towarów i usług (VAT). Początkowo stanowiła ona wytyczne dla organów podatkowych w zakresie oceny dochowania należytej staranności przez nabywców towarów w transakcjach krajowych. Obecnie służy również za „drogowskaz” dla podmiotów gospodarczych. Jak napisano: „podjęcie przez podatnika działań wskazanych w *Metodyce* istotnie zwiększa prawdopodobieństwo dochowania przez niego należytej staranności” (Grant Thornton, 2022).

W części tzw. kryteriów formalnych wskazano źródła, a zwłaszcza (internetowe) publicznie dostępne bazy zawierające dane o krajowych firmach (osobach prawnych) i przedsiębiorcach. Zgodnie z opublikowanym dokumentem ocena dochowania należytej staranności powinna uwzględniać dokonanie sprawdzenia formalnego statusu kontrahenta, w tym z wykorzystaniem informacji ze stron internetowych. W tym zakresie w *Metodyce* wskazano takie elementy, jak (Ministerstwo Finansów, s. 3):

1) brak rejestracji kontrahenta w Krajowym Rejestrze Sądowym⁶ (KRS) lub Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej⁷ (CEIDG) – o ile jest to wymagane;

2) kontrahent nie jest zarejestrowany jako podatnik VAT czynny – wówczas nabywca może dokonać weryfikacji przez usługę „Sprawdzenie statusu podmiotu VAT”⁸;

3) „kontrahent jest – na moment transakcji – wpisany do prowadzonego przez Szefa KAS wykazu podatników VAT (tzw. biała lista) jako podmiot, który został wykreślony przez naczelnika urzędu skarbowego z rejestru jako podatnik VAT lub który nie został zarejestrowany przez naczelnika urzędu skarbowego, na podstawie art. 96 ust. 4a ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług”⁹;

4) „kontrahent nie posiada, lub – pomimo żądania podatnika – nie przedstawił wymaganych koncesji i zezwoleń dotyczących towarów będących przedmiotem planowanych transakcji”;

5) „osoby zawierające umowę/dokonujące transakcji nie posiadają umocowania do działania w imieniu kontrahenta – podatnik może przykładowo zweryfikować umocowanie osób upoważnionych do udzielenia pełnomocnictw w imieniu kontrahenta na podstawie danych z KRS lub CEIDG”.

Publiczne oficjalne źródła internetowe weryfikacji powyższych kryteriów formalnych zestawiono w tabeli 1. Niektóre z wymienionych publicznych baz i rejestrów mają charakter przykładowy, gdyż lista tworzonych i udostępnianych baz jest otwarta.

Tabela 1

Kryteria formalne i wybrane publiczne źródła informacji ich weryfikacji

Kryterium formalne	Oficjalne publiczne źródło informacji – adres strony internetowej
Pkt 1	<ul style="list-style-type: none"> • Krajowy Rejestr Sądowy (KRS): https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/ • Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (CEIDG): https://aplikacja.ceidg.gov.pl/ceidg/ceidg-public.ui/search.aspx • Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej¹⁰ (REGON) Głównego Urzędu Statystycznego: https://wyszukiwarka-regon.stat.gov.pl/appBIR/index.aspx • Serwis informacyjno-usługowy dla podmiotów – Wyszukiwarka firm: https://www.biznes.gov.pl/pl/wyszukiwarka-firm/
Pkt 2–3	<ul style="list-style-type: none"> • wykaz podmiotów zarejestrowanych jako podatnicy VAT, niezarejestrowanych oraz wykreślonych i przywróconych do rejestru VAT (inaczej: wykaz podatników VAT lub biała lista podatników VAT): https://www.podatki.gov.pl/wykaz-podatnikow-vat-wyszukiwarka
Pkt 4	<p>Wybrane rejestry urzędów lub instytucji odpowiedzialnych za wydawanie wymaganych prawem zezwoleń, pozwoleń, koncesji itp.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rejestry prowadzone przez Urząd Regulacji Energetyki: https://bip.ure.gov.pl/bip/rejestry-i-bazy i https://rejestry.ure.gov.pl/ • rejestry prowadzone przez Komisję Nadzoru Finansowego (np. rejestr pośredników usług ubezpieczeniowych, rejestr instytucji pożyczkowych, rejestr dostawców usług płatniczych, rejestr maklerów papierów wartościowych i doradców inwestycyjnych): https://www.knf.gov.pl/dla_konsumenta/wyszukiwarka_podmiotow; https://www.knf.gov.pl/podmioty/wyszukiwarka_podmiotow oraz lista ostrzeżeń publicznych KNF: https://www.knf.gov.pl/dla_konsumenta/ostrezenia_publiczne • rejestr podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami oraz informacje o rejestrach prowadzonych w państwach członkowskich UE: https://bdo.mos.gov.pl/web/rejestr-publiczny/lista#\$stop=100; https://bdo.mos.gov.pl/web/ • rejestr agencji zatrudnienia (KRAZ): https://stor.praca.gov.pl/portal/#/kraz/wyszukiwarka • Centralna Ewidencja Organizatorów Turystyki i Przedsiębiorców Ułatwiających Nabywanie Powiązanych Usług Turystycznych: https://ewidencja.ufg.pl/ewidencja/obywatel/wyszukiwanie • Centralny Rejestr Rzeczoznawców Majątkowych: https://rejestresrm.mrit.gov.pl/ • rejestr przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych: https://dane.gov.pl/pl/dataset/1266, rejestr-przedstawicielstw-przedsiębiorcow-zagranicznych-1
Pkt 5	<ul style="list-style-type: none"> • Krajowy Rejestr Sądowy (KRS): https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/ • Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (CEIDG): https://aplikacja.ceidg.gov.pl/ceidg/ceidg-public.ui/search.aspx

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Ministerstwo Finansów, s. 3, 12.

W Metodcyce (s. 4) podkreśla się, iż niezbędne jest dochowanie należytej staranności. Przykładowo gdy kontrahent podatnika był na moment transakcji wskazany w wykazie podatników VAT (tzw. biała lista) jako podmiot wykreślony przez naczelnika urzędu skarbowego z rejestru podatników VAT czynnych, należy również uwzględnić fakt jego późniejszej ponownej rejestracji.

Wśród kategorii kryteriów transakcyjnych wymienionych w Metodcyce można wyróżnić takie, które również wymagają weryfikacji z wykorzystaniem publicznych wykazów i rejestrów. Przykładowe publiczne oficjalne źródła internetowe weryfikacji kryteriów transakcyjnych zestawiono w tabeli 2.

Lista kryteriów transakcyjnych oceny dochowania należytej staranności również nie ma charakteru zamkniętego. Opracowując Metodkę, resort finansów zakłada zatem, iż nie można wykluczyć innych sytuacji i okoliczności, które mogą wskazywać na istnienie ryzyka udziału w oszustwie o charakterze podatkowym. Jak podkreślono, w praktyce życia gospodarczego w toku postępowania wyjaśniającego

„organy podatkowe mogą uwzględniać również inne okoliczności transakcji, jakie w danym przypadku uznają za konieczne”¹¹.

W przypadku gdy podatnik nie będzie odpowiednio uważny przy zawieraniu transakcji i będzie ignorował obiektywne okoliczności wskazujące na to, że transakcja może mieć na celu naruszenie prawa lub oszustwo¹², organ podatkowy może zakwestionować prawo podatnika do odliczenia podatku naliczonego (VAT).

Doradcy podatkowi Grant Thornton przeprowadzili analizę interpretacji indywidualnych zamieszczonych w Systemie Informacji Celno-Skarbowej EUREKA¹³ prowadzonym przez Ministerstwo Finansów w zakresie częstotliwości posługiwania się kryterium należytej staranności. Analizie poddano interpretacje z pięciu lat, tj. z okresu od 1.01.2018 r. do 30.09.2022 r. Wyniki wskazują, iż na 3147 interpretacji indywidualnych, w których pojawiło się kryterium należytej staranności, aż w 1279 przypadkach (ponad 40%) dotyczyło ono podatku CIT, a w 903 podatku VAT (ok. 29%). Na podatek PIT przypadało 868 interpretacji indy-

Tabela 2

Kryteria transakcyjne i wybrane publiczne źródła informacji do ich weryfikacji

Kryterium transakcyjne – przesłanki formalne	Oficjalne publiczne źródło informacji – adres strony internetowej
Podatnik, pomimo ciężącego na nim obowiązku, dokonał płatności za towar na rachunek bankowy nieznajdujący się na tzw. białej liście	<ul style="list-style-type: none"> • wykaz podmiotów zarejestrowanych jako podatnicy VAT, niezarejestrowanych oraz wykreślonych i przywróconych do rejestru VAT (inaczej: wykaz podatników VAT lub biała lista podatników VAT): https://www.podatki.gov.pl/wykaz-podatnikow-vat-wyszukiwarka
Podatnik nabył od kontrahenta towary, które należą do innej branży niż ta, w której działa kontrahent i których dotychczas podatnik od niego nie nabywał, jeżeli zmiana profilu działalności kontrahenta nie ma uzasadnienia ekonomicznego	<p>W części dotyczącej deklarowanego/zgłoszonego PKD:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krajowy Rejestr Sądowy (KRS): https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/ • Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (CEIDG): https://aplikacja.ceidg.gov.pl/ceidg/ceidg.public.ui/search.aspx • Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej (REGON) Głównego Urzędu Statystycznego: https://wyszukiwarkaregon.stat.gov.pl/appBIR/index.aspx oraz publiczne bazy branżowe
Kontakt z kontrahentem lub osobą go reprezentującą nie był odpowiedni dla okoliczności danej transakcji	<p>W części dotyczącej składu osobowego zarządu, pełnomocników i prokurentów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krajowy Rejestr Sądowy (KRS): https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/ • Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (CEIDG): https://aplikacja.ceidg.gov.pl/ceidg/ceidg.public.ui/search.aspx
Kontrahent miał siedzibę lub miejsce prowadzenia działalności gospodarczej pod adresem, pod którym brak było oznak prowadzenia działalności gospodarczej	<p>W części dotyczącej zgłoszonego miejsca siedziby i miejsc prowadzenia działalności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krajowy Rejestr Sądowy (KRS): https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/ • Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (CEIDG): https://aplikacja.ceidg.gov.pl/ceidg/ceidg.public.ui/search.aspx • Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej (REGON) Głównego Urzędu Statystycznego: https://wyszukiwarkaregon.stat.gov.pl/appBIR/index.aspx
Kontrahent będący spółką kapitałową dysponował kapitałem zakładowym niewspółmiernie niskim w stosunku do okoliczności transakcji	<p>W części dotyczącej wysokości kapitału zakładowego:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krajowy Rejestr Sądowy (KRS): https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/ • informacje ze sprawozdań finansowych składanych do KRS – dostępne na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości w ramach usługi „przeglądarka dokumentów finansowych”: https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/search_df
Kontrahent nie posiadał zaplecza organizacyjno-technicznego odpowiedniego do rodzaju i skali prowadzonej działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> • rejestry urzędów lub instytucji odpowiedzialnych za wydawania wymaganych prawem zezwoleń, pozwoleń, koncesji itp. • publiczne bazy branżowe, w tym np. rejestry prowadzone przez Prezesa URE

Źródło: Ministerstwo Finansów, 2018, s. 4–12.

widualnych, czyli ok. 28%. Interpretacje indywidualne wydane przez organy skarbowe w obszarze podatku VAT były związane głównie z prawem do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego (prawo do odliczenia) u nabywcy – art. 86 ust. 1 ustawy VAT i art. 88 ust. 3a. Dotyczyły ponadto zastosowania stawki 0% przez sprzedawcę (Grant Thornton, 2022, s. 4). Około 37% z nich odnosiło się do prawa do odliczenia podatku VAT. Według raportu „stosunkowo małą liczbę interpretacji indywidualnych dot. dokumentów pozwalających potwierdzić dokonanie dostawy do innego państwa – a co za tym idzie prawo do zastosowania stawki 0% – można wytłumaczyć utrwaloną, „dojrzałą” praktyką w tym zakresie. Podatnicy wiedzą już, jakie gromadzić dowody i w konsekwencji relatywnie rzadko o to pytają” (Grant Thornton, 2022, s. 10).

Weryfikacja podatnika (kontrahenta) w zakresie obowiązku podatku VAT – wykaz Szefa KAS („biała lista”)

Na stronie internetowej portalu Ministerstwa Finansów www.podatki.gov.pl¹⁴ od 1.09.2019 r. dostępny jest wykaz podmiotów zarejestrowanych jako podatnicy VAT, niezarejestrowanych oraz wykreślonych i przywróconych do rejestru VAT. Wykaz jest codziennie aktualizowany przez Szefa Krajowej Administracji Skarbowej (w skrócie: Szefa KAS). Stąd potoczne nazwy: „wykaz Szefa KAS”, „biała lista podatników VAT” lub „white list of taxpayers”. Wykaz Szefa KAS to bezpłatny dostęp online do aktualnych danych ułatwiających weryfikację kontrahenta w zakresie daty rejestracji, odmowy rejestracji, wykreślenia z rejestru oraz przywrócenia zarejestrowania jako podatnika VAT. Jest po-

łączonym wykazem podmiotów zarejestrowanych jako podatnicy VAT, które nie zostały zarejestrowane przez naczelnika urzędu skarbowego albo które zostały wykreślone przez niego z rejestru jako podatnicy VAT, oraz podmiotów przywróconych do rejestru podatników VAT. W wykazie online można sprawdzać podmioty na wybrany dzień, przypadający nie wcześniej niż w okresie pięciu lat poprzedzających rok, w którym podmiot jest sprawdzany¹⁵. Wykaz Szeffa KAS zawiera m.in.¹⁶:

- nazwę firmy lub imię i nazwisko przedsiębiorcy;
- numer, za pomocą którego podmiot został zidentyfikowany na potrzeby podatku (NIP), jeżeli taki numer został przyznany;
- numer identyfikacyjny REGON, o ile został nadany;
- numer PESEL, o ile podmiot posiada – dotyczy wyłącznie podmiotu, który został wykreślony albo nie został zarejestrowany;
- numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, o ile został nadany;
- adres siedziby – w przypadku podmiotu niebędącego osobą fizyczną;
- adres stałego miejsca prowadzenia działalności albo adres miejsca zamieszkania w przypadku braku stałego miejsca prowadzenia działalności – w odniesieniu do osoby fizycznej;
- imiona i nazwiska osób wchodzących w skład organu uprawnionego do reprezentowania podmiotu oraz ich NIP lub numery PESEL – dotyczy wyłącznie podmiotu, który został wykreślony albo nie został zarejestrowany;
- imiona i nazwiska prokurentów oraz ich NIP lub numery PESEL – dotyczy wyłącznie podmiotu, który został wykreślony albo nie został zarejestrowany;
- imię i nazwisko lub firmę (nazwę) wspólnika oraz jego NIP lub numer PESEL – dotyczy wyłącznie podmiotu, który został wykreślony albo nie został zarejestrowany.

Ponadto wykaz zawiera informacje najistotniejsze z punktu widzenia podatnika dokonującego sprawdzenia swojego kontrahenta, czyli¹⁷:

- status podmiotu (kontrahenta), który nie został zarejestrowany albo którego wykreślono z rejestru jako podatnika VAT wraz z podstawą prawną;
- status podmiotu (kontrahenta) zarejestrowanego jako „podatnik VAT czynny” albo „podatnik VAT zwolniony”, w tym podmiotu, którego rejestracja została przywrócona wraz z podstawą prawną;
- daty rejestracji, odmowy rejestracji albo wykreślenia z rejestru oraz przywrócenia zarejestrowania jako podatnika VAT wraz z podstawą prawną;
- numery rachunków rozliczeniowych lub imiennych rachunków w SKOK otwartych w związku z prowadzoną przez członka działalnością gospodarczą – w przypadku podatników VAT, którzy są zarejestrowani lub przywrócony do rejestru jako podatnicy VAT.

Zgodnie z art. 96b ust. 3 pkt 13 ustawy z 11.03.2004 r. o podatku VAT¹⁸ wykaz Szeffa KAS zawiera również numery rachunków rozliczeniowych, o których mowa w art. 49 ust. 1 pkt 1 ustawy – Prawo bankowe¹⁹ lub imiennych rachunków w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej,

której podmiot jest członkiem, otwartych w związku z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą oraz wskazanych w zgłoszeniu identyfikacyjnym lub zgłoszeniu aktualizacyjnym i potwierdzonych przy wykorzystaniu STIR²⁰ w rozumieniu art. 119zg pkt 6 ustawy – Ordynacja podatkowa²¹.

Funkcja wyszukiwarki w wykazie Szeffa KAS umożliwia przeszukanie zasobów informacyjnych zarówno po numerze identyfikacji podatkowej NIP, po numerze REGON, jak i po nazwie firmy lub jej fragmencie²², a w przypadku osób fizycznych – po imieniu i nazwisku. Wyszukiwarka umożliwia także sprawdzenie numeru rachunku kontrahenta wskazanego do rozliczenia konkretnej transakcji gospodarczej. Sprawdzenia informacji o statusie podatnika i rachunku bankowym można dokonać na aktualny dzień oraz na dowolny dzień w przeszłości, jednak nie wcześniej niż w okresie pięciu lat poprzedzających rok, w którym dany podmiot jest sprawdzany.

Pomimo znaczącego zakresu informacyjnego wykaz nie zawiera:

- informacji dotyczących rachunków bankowych podmiotów, które otrzymały odmowę rejestracji jako podatnika VAT lub zostały wykreślone z rejestru podatników VAT,
- informacji (w tym rachunków bankowych) podmiotów, które oczekują dopiero na rejestrację jako podatnik VAT oraz nie są zobowiązane do takiej rejestracji, gdyż np. korzystają ze zwolnienia podmiotowego z podatku VAT.

Biała lista podatników VAT nie zawiera również informacji o prywatnych rachunkach bankowych, tzw. rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych (ROR), które przedsiębiorcy mogą wykorzystywać i często wykorzystują, dla celów prowadzonej działalności gospodarczej. Powyższe rachunki były wyłączone z obowiązku raportowania w ramach systemu teleinformatycznego izby rozliczeniowej (STIR)²³, co uniemożliwiało ich potwierdzenie za pomocą systemu STIR i tym samym spełnienie wymogu określonego w art. 96b ust. 3 pkt 13 ustawy o podatku VAT pozwalającego na ich zamieszczenie w wykazie. Powyższe może powodować postrzeganie transakcji z podmiotami gospodarczymi z grupy przedsiębiorców prowadzących indywidualną działalność gospodarczą jako bardziej ryzykowne (Ćwiąkała-Małyś & Piotrowska, 2021, s. 151).

Weryfikacja kontrahenta – rejestry działalności gospodarczej

Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (CEIDG)

Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej (w skrócie: CEIDG) to rejestr podmiotów zawierający informacje o przedsiębiorcach prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą w Polsce. Przedsiębiorcami prowadzącymi we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową są: osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym odrębne ustawy przyznają zdolność prawną. Za przedsiębiorców

należy także uznać wspólników spółek cywilnych w zakresie wykonywanej przez nich działalności.

Z usług scentralizowanej Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej przedsiębiorcy korzystają od 1.07.2011 r. Nadzór nad CEIDG sprawuje minister właściwy do spraw gospodarki. Usługi świadczone poprzez portal internetowy²⁴ ułatwiają podmiotom gospodarczym prowadzenie działalności. Przeszukiwanie zasobów ewidencji CEIDG jest możliwe z wykorzystaniem wielu kryteriów, w tym identyfikatorów: REGON, NIP i KRS. Ponadto możliwe jest wyszukiwanie podmiotów po nazwie firmy, lokalizacji i rodzaju działalności (kod PKD). Wyszukiwarka informacji o przedsiębiorcach pozwala przeglądać informacje o podmiotach, które na dzień generowania zapytania mają status „wykreślony” lub „wymagający weryfikacji”. Przegląd informacji o podmiotach w CEIDG można bezpłatnie pobrać w formie elektronicznego dokumentu (w formacie PDF) odpowiadającego zarówno aktualnemu odpisowi z rejestru przedsiębiorców, jaki i jego pełnomocników. Ponadto taka możliwość zapisu elektronicznego informacji dotyczy poszczególnych historycznych wpisów przeglądanych przedsiębiorcy.

Krajowy Rejestr Sądowy (KRS)

Krajowy Rejestr Sądowy (KRS) działa od 1.01.2001 r. na podstawie ustawy z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym²⁵. Jest scentralizowaną, informatyczną bazą danych składającą się z trzech osobnych rejestrów: rejestru przedsiębiorców, rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej i rejestru dłużników niewypłacalnych. Jak wskazano w informacjach ogólnych o Krajowym Rejestrze Sądowym jego „zadaniem jest powszechne udostępnienie szybkiej i niezawodnej informacji o statusie prawnym zarejestrowanego podmiotu (Centralna Informacja KRS), najważniejszych elementach jego sytuacji finansowej oraz sposobie jego reprezentowania”²⁶.

Od 2012 r. istnieje możliwość bezpłatnego pobrania elektronicznego dokumentu (w formacie PDF) z Centralnej Informacji KRS odpowiadającego:

- aktualnemu odpisowi z rejestrów przedsiębiorców i stowarzyszeń oraz
- pełnego odpisu, tj. z historią wpisów dotyczących przeglądanych podmiotu gospodarczego.

Na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości udostępniono również bezpłatną usługę wyszukiwania i „przeglądania dokumentów finansowych” podmiotu wpisanego do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego²⁷. Jako kryterium przeglądania wymagane jest wskazanie numeru KRS podmiotu. Aktualnie (od 2021 r.) usługi dostępu do informacji z Krajowego Rejestru Sądowego są również świadczone poprzez platformę Portal Rejestrów Sądowych (PRS)²⁸.

W 2022 r. Ministerstwo Sprawiedliwości uruchomiło pierwszą usługę udostępnienia danych zgromadzonych w Krajowym Rejestrze Sądowym za pośrednictwem interfejsu programistycznego aplikacji (OpenApi KRS) na podsta-

wie przepisów wprowadzonych ustawą z 11.08.2021 r. o otwartych danych i ponownym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego²⁹.

Na stronie portalu internetowego biznes.gov.pl, nadzorowanego przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii, dostępna jest bezpłatna usługa pod nazwą „Wyszukiwarka firm”³⁰. Usługa umożliwia wyszukanie w jednym miejscu podstawowych informacji o kontrahentach z rejestrów CEIDG i KRS.

Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej REGON

Krajowy rejestr urzędowy podmiotów gospodarki narodowej (REGON) jest prowadzony przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Został utworzony na podstawie art. 41 ust. 1 pkt. 1 ustawy z 29.06.1995 r. o statystyce publicznej³¹. Rejestr REGON jest na bieżąco aktualizowanym zbiorem informacji o podmiotach gospodarki narodowej prowadzonym w systemie informatycznym w postaci centralnej bazy danych. Wpisowi do rejestru REGON podlegają wszystkie osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (w tym prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne) oraz jednostki lokalne tychże podmiotów.

W formie otwartej w rejestrze są udostępnione informacje o wyżej wymienionych podmiotach³², obejmujące na przykład:

- nazwę i adres siedziby, a w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą – dodatkowo nazwisko i imiona oraz miejsce zamieszkania i identyfikator systemu ewidencji ludności (PESEL), o ile taki posiadają;
- numer identyfikacji podatkowej NIP oraz informację o jego unieważnieniu lub uchyleniu;
- numery identyfikacyjne wspólników spółki cywilnej, o ile takie posiadają, nazwisko i imiona albo firmę wspólników spółki cywilnej wraz z numerem PESEL osoby fizycznej prowadzącej działalność, o ile taki posiada;
- formę prawną i formę własności;
- wykonywaną działalność, w tym rodzaj przeważającej działalności;
- daty: powstania podmiotu, rozpoczęcia działalności, zawieszenia i wznowienia działalności, wpisu do ewidencji lub rejestru, orzeczenia o ogłoszeniu upadłości, zakończenia postępowania upadłościowego, zakończenia działalności albo trwałego zakończenia działalności w przypadku osób fizycznych wpisanych do CEIDG, skreślenia z ewidencji lub rejestru, wpisu oraz skreślenia z rejestru podmiotów;
- nazwę organu rejestrowego lub ewidencyjnego, nazwę rejestru (ewidencji) i nadany przez ten organ numer.

Ponadto rejestr zawiera numer telefonu i faksu siedziby, adres poczty elektronicznej oraz strony internetowej, jeśli podmiot takie posiada i podaje je do rejestru podmiotów.

Rejestr REGON jest jawny i powszechnie dostępny w formie elektronicznej³³. Na stronie internetowej GUS funkcjonuje wyszukiwarka podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON, gdzie na podstawie numerów

identyfikacyjnych: REGON, NIP, KRS oraz adresu prowadzenia działalności można sprawdzić informacje o danym podmiocie wpisane w rejestrze REGON³⁴.

Dostęp do danych rejestrowych REGON możliwy jest poprzez usługę sieciową – interfejsy API³⁵.

Weryfikacja kontrahenta w Krajowym Rejestrze Zadłużonych

Portal publiczny KRZ, nadzorowany jest przez Ministerstwo Sprawiedliwości, udostępnia bez konieczności logowania informacje z publicznego Krajowego Rejestru Zadłużonych³⁶ (KRZ). Wyszukiwarka umożliwia sprawdzenie ujawnionych postępowań upadłościowych, restrukturyzacyjnych, o zakazie prowadzenia działalności gospodarczej oraz egzekucyjnych. Portal pozwala również wyszukiwać i przeglądać obwieszczenia wymagane przez prawo upadłościowe oraz prawo restrukturyzacyjne. Usługa przeglądania informacji jest dostępna bezpłatnie i każdy zainteresowany może przejrzeć obwieszczenia oraz wyszukać informacje, w tym istotne dla podatnika w zakresie wiarygodności czy wypłacalności kontrahenta³⁷, tj. o osobie i podmiocie, wobec których:

- są lub były prowadzone postępowania restrukturyzacyjne, upadłościowe oraz postępowania w sprawach orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej;
- była prowadzona egzekucja sądowa lub administracyjna i została ona umorzona z powodu jej bezskuteczności.

Wyszukiwanie informacji jest możliwe m.in. wobec³⁸ podmiotu niebędącego osobą fizyczną oraz osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą³⁹. Parametrem wyszukiwania może być np. nazwa podmiotu niebędącego osobą fizyczną, imię i nazwisko (przedsiębiorcy) lub identyfikator (np. KRS, NIP, PESEL).

Ministerstwo Sprawiedliwości w ramach wspomnianego wcześniej portalu PRS umożliwia dostęp do Rejestru Dłużników Niewypłacalnych (RDN), jednak wymaga on wskazania identyfikatora – numeru RDN dłużnika⁴⁰.

Weryfikacja polskiego kontrahenta w zakresie posiadanych zezwoleń i pozwoleń – przykłady wykazów i rejestrów

Rejestry i wykazy prowadzone przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki

Rejestry i wykazy prowadzone przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki są dostępne online na stronie portalu Urzędu Regulacji Energetyki⁴¹. Strona „Rejestry i wykazy” obejmuje trzy grupy (tabela 3): rejestry i wykazy dotyczące koncesjonowania, wykazy infrastruktury paliw ciekłych i pozostałe rejestry, wykazy i usługi.

Na przykład „Koncesje dla paliw ciekłych”⁴² są rejestrem przedsiębiorstw energetycznych posiadających koncesję na paliwa ciekłe, uwzględniającym pięć rodzajów działalności koncesjonowanej podmiotu: magazynowanie lub przeładunek paliw ciekłych (MPC), obrót paliwami ciekłymi (OPC), obrót paliwami ciekłymi z zagranicą (OPZ), przesyłanie paliw ciekłych (PPC). Publikacja jest zgodna z art. 43e ustawy – Prawo energetyczne⁴³. Natomiast „Cofnięte koncesje”⁴⁴ są wykazem przedsiębiorstw energetycznych, którym w okresie ostatnich trzech lat została cofnięta koncesja wraz z podaniem podstawy i daty wydania takiej decyzji⁴⁵.

Baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami

Baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami (BDO) to zintegrowany system teleinformatyczny, w skład którego wchodzi funkcjonujący od 24.01.2018 r. rejestr BDO oraz moduły ewidencji i sprawozdawczości. Obowiązkowi rejestracji podlegają wszystkie podmioty wymienione w art. 50 ust. 1 oraz art. 51 ust. 1 ustawy o odpadach⁴⁶. W art. 50 ustawy o odpadach wymienia się szereg rodzajów działalności, które podlegają wpisowi do rejestru BDO na wniosek⁴⁷.

Tabela 3

Kategorie podziału rejestrów i wykazów pozostających w zakresie nadzoru Prezesa URE

Rejestry i wykazy dotyczące koncesjonowania	Wykazy infrastruktury paliw ciekłych	Pozostałe rejestry, wykazy i usługi
Koncesje dla paliw ciekłych Koncesje w zakresie innym niż paliwa ciekłe Promesy koncesji Cofnięte koncesje Wygaszone koncesje Wnioski koncesyjne Wnioski o udzielenie koncesji pozostawione bez rozpoznania Umorzenia postępowań o udzielenie koncesji Odmowy udzielenia koncesji	Stacje paliw Stacje kontenerowe Środki transportu Instalacje wytwarzania Instalacje magazynowania Instalacje przeładunku Rurociągi	Rejestr podmiotów przywożących Operatorzy systemów elektroenergetycznych Operatorzy systemów gazowych Wykaz NCW Rejestr wytwórców energii w małej instalacji Usługi dla integratorów IT

Źródło: opracowano na podstawie: <https://rejestry.ure.gov.pl/> (dostęp: 12.03.2023).

Do rejestru BDO marszałek województwa z urzędu wpisuje przedsiębiorcę, który uzyskał:

- pozwolenie zintegrowane;
- pozwolenie na wytwarzanie odpadów;
- zezwolenie na zbieranie odpadów lub zezwolenie na przetwarzanie odpadów;
- decyzję zatwierdzającą program gospodarowania odpadami wydobywczymi lub zezwolenie na prowadzenie obiektu unieszkodliwiania odpadów wydobywczych;
- koncesję na podziemne składowanie odpadów.

Baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami jest dostępna na stronie internetowej Ministerstwa Klimatu i Środowiska⁴⁸.

Wprowadzenie BDO⁴⁹ w formie elektronicznej miało ograniczyć nieprawidłowości w sektorze gospodarki odpadami m.in. przez optymalizację procesów wpisu do rejestru, aktualizację danych i wykreślenie podmiotów z rejestru, a także zwiększenie kontroli nad krajową gospodarką odpadami oraz zapewnienie monitoringu przepływu strumieni odpadów przez umożliwienie prowadzenia ewidencji odpadów w BDO.

Weryfikacja kontrahenta – wybrane rozwiązania w innych krajach europejskich

Niektóre państwa europejskie udostępniają w ramach usług powszechnych wyszukiwarki online umożliwiające weryfikację krajowych podatników w zakresie rejestracji do podatku VAT, rzetelności rozliczeń podatkowych, posiadanych zezwoleń czy pozwoleń na prowadzenie działalności koncesjonowanej. Poniżej zaprezentowano informacje z trzech wybranych krajów: Estonii, Węgier i Łotwy, które łączy m.in. przynależność do byłego bloku krajów postkomunistycznych.

Za kryterium wyboru krajów do poniższego porównania przyjęto indeks rozwoju e-administracji (E-Government Development Index, EGDI), który odzwierciedla m.in. zależność wielkości szarej strefy (liczonej jako % PKB) od poziomu informatyzacji administracji państwowej. Według Organizacji Narodów Zjednoczonych⁵⁰ e-administracja jest kluczowym czynnikiem w realizacji celów zrównoważonego

rozwoju. Usługi publiczne powinny być dostępne dla wszystkich, a e-administracja musi wykorzystywać istniejące i nowe technologie. Wraz z oceną wzorców rozwoju witryn internetowych w danym kraju indeks rozwoju e-administracji obejmuje cechy dostępu takie jak infrastruktura i poziom edukacji.

W wybranej grupie krajów (tabela 4) w okresie badania (lata 2018–2022) czołowa pozycja należała do Estonii, która wśród 43 krajów europejskich zajmowała zawsze miejsce w pierwszej dziesiątce państw o najwyższej wartości indeksu EGDI. Ponadto jest najwyżej ocenianym krajem wśród byłych krajów z komunistycznym rodowodem.

Łotwa odnotowała najwyższy wzrost wartości indeksu EGDI, co dało jej zmianę aż o 15 pozycji i w rezultacie 19. miejsce (w 2022 r.) wśród 43 krajów europejskich. Węgry nadal lokują się w ostatniej dziesiątce krajów europejskich o najniższej wartości indeksu EGDI.

Estońska administracja skarbową (Maksu- ja Tolliamet – MTA, The Estonian Tax and Customs Board)⁵¹ w ramach danych publicznych udostępnia informacje w swoich bazach m.in. na temat zaległości podatkowych. Wyszukiwarka⁵² na stronie portalu emta.ee umożliwia sprawdzenie zaległości podatkowych, ich wysokość, datę ich powstania, a w przypadku rozłożenia w czasie płatności zaległości podatkowej (raty) również wysokość raty, ponadto informacje o zabezpieczeniu i czasie trwania harmonogramu płatności. Wyniki zawierają również listę niezłożonych zeznań podatkowych.

Portal e-äriregistri (e-Business Register portal)⁵³ zapewnia dostęp do informacji o zakazach⁵⁴ prowadzenia działalności gospodarczej i przedsiębiorczości, wykazach (listach) członków partii politycznych⁵⁵, stowarzyszeń artystycznych⁵⁶ i beneficjentów rzeczywistych osób prawnych⁵⁷.

Na stronie internetowej estońskiego rejestru działalności gospodarczej Majandustegevuse registris (MTR)⁵⁸ można wyszukiwać zgłoszenia działalności gospodarczej składane przez podmioty, które prowadzą tzw. działalność koncesjonowaną. MTR zawiera informacje o podmiotach, którym udzielono zezwoleń na tego typu działalność, a także o wydanych nakazach i stosowanych zakazach prowadzenia działalności gospodarczej. Wyszukiwarka umożliwia zweryfikowanie podmiotów posiadających licencje operacyjne wydawane dla firm ochroniarskich i licencje wydawane na podstawie ustawy o broni, a ponadto przedsiębiorstw turystycznych i firm posiadających licencje operacyjne na sprzedaż

Tabela 4

Zmiany rozwoju e-administracji (EGDI: 2018–2022, 2020–2022) – porównanie dla wybranych krajów europejskich

Kraj	Pozycja w rankingu w 2018 r.	Pozycja w rankingu w 2020 r.	Pozycja w rankingu w 2022 r.	Wartość indeksu EGDI w 2022 r.	Zmiana pozycji 2022–2018
Estonia	10	2	5	0,9393	5
Łotwa	34	30	19	0,8599	15
Polska	23	16	22	0,8437	1
Węgry	28	32	32	0,7827	–4

Źródło: opracowanie na podstawie: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data-Center> (dostęp: 13.06.2023).

i import paliwa. Ewidencja MTR pozwala sprawdzić, czy kontrahent nie figuruje na tzw. liście zakazów zawodowych.

Łotewski Państwowy Urząd Skarbowy (Valsts ienemumu dienests – VID; The State Revenue Service – SRS) udostępnia online usługę zweryfikowania łotewskiego podmiotu⁵⁹. Na stronie internetowej VID dostępne są informacje dotyczące m.in.:

- płatników podatku od towarów i usług (Pievienotas verības nodokļa maksātāji), w tym nadanego numeru do VAT i daty rejestracji;

- podatników i rejestr (wykaz) ich jednostek lokalnych (Nodokļu maksātāji un nodokļu maksātāju strukturvienību reģistri);

- zezwoleń specjalnych (licencji) na prowadzenie działalności handlowej z wyrobami akcyzowymi (Specialas atļaujas (licences) komercdarbībai ar akcīzes precēm);

- zawieszzeń działalności gospodarczej (Aptureta saimnieciska darbība nodokļu maksātājam);

- dłużników podatkowych (Nodokļu parādnieki) – dla podmiotów wyświetlana jest informacja w układzie chronologicznym na każdy dzień roboczy o ewentualnym zadłużeniu;

- łącznej kwocie podatków administrowanych przez VID zapłaconych przez podatników (przedsiębiorców) w roku podatkowym (Nodokļu maksātāju (komersantu) taksācijas gada samaksāto VID administrēto nodokļu kopsummas).

Indeks EGDI przyznany aktualnie e-administracji łotewskiej stawia ją na wyższej pozycji niż Polskę. Administracja łotewska poczyniła w zakresie prezentowania informacji podatkowych znaczny postęp. Bardzo dobrym rozwiązaniem jest możliwość sprawdzenia podmiotu jako podatnika właściwie w obrębie jednej e-usługi (wyszukiwania) świadczonej poprzez stronę łotewskiej administracji skarbowej.

Na stronie internetowej węgierskiej Krajowej Administracji Podatkowej i Celnej (Nemzeti Adó- és Vámhivatal – NAV; The National Tax and Customs Administration of Hungary – NTCA)⁶⁰ publicznie dostępne są informacje dotyczące m.in.:

- rzetelnych podatników (Megbízható adózók)⁶¹;
- podatników kwalifikujących się jako podmioty VAT (Áfaalanyok)⁶²;

- podatników z zaległościami podatkowymi⁶³, w szczególności publikowane są listy największych dłużników podatkowych zarówno podatników niebędących osobami fizycznymi (Adó tartozással rendelkező adózók – nem magánszemélyek)⁶⁴, jak i osób fizycznych (Adó tartozással rendelkező magánszemélyek)⁶⁵ z zaległościami podatkowymi; listy dłużników są aktualizowane kwartalnie;

- podatników wobec, których toczą się postępowania egzekucyjne (Végrehajtási eljárás alatt álló adózók listája)⁶⁶;

- numerów identyfikacyjnych, które anulowano lub usunięto w wyniku sankcji (Szankciók jelleggel törölt adószámok)⁶⁷.

Pomimo iż indeks EGDI dla e-administracji Węgier wskazuje na ich niższą pozycję niż Polski, to zakres informacji udostępnianych przez polską administrację skarbową jest znacznie węższy i nie obejmuje zaległości podatkowych czy postępowań egzekucyjnych.

Podsumowanie

Zaprezentowane powyżej źródła informacji biznesowej, krajowe i zagraniczne, są publicznie dostępne i bezpłatne. Zakres dostępności informacji w Polsce można uznać za „podstawowy”, a sposób udostępniania jako „rozproszony”, czyli bazy są nadzorowane przez różne organy (jednostki centralne).

Niestety polski system informacji publicznej (administracja skarbową) nie udostępnia informacji o rzetelności krajowych podatników w aspekcie zaległości podatkowych. Zakres informacji, jaki prezentują wybrane kraje europejskie, wskazuje, jakie w tym obszarze krajowy system informacji publicznej ma jeszcze możliwości. Zaprezentowane rozwiązania obowiązujące w trzech przykładowych krajach europejskich wskazują, iż możliwe jest szersze otwarcie dostępu do informacji również z baz administracji skarbowych. Przyczyniłoby się to przynajmniej częściowo do ograniczenia ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej i zapobiegłoby wchodzeniu w relacje biznesowe z podmiotami np. generującymi zaległości podatkowe.

Przypisy/Notes

¹ Prezentowane w publikacji stanowisko nie stanowi opinii Ministerstwa Finansów, lecz wyłącznie opinię jej autorki jako osoby prywatnej.

² Zgodnie z treścią art. 4 ust. 1–2 ustawy z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2018, poz. 646 z późn. zm.) „Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą”. Ponadto „przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej”.

³ Dalej: Metodyka.

⁴ Metodyka posługuje się pojęciem podmiotu, a nie przedsiębiorcy.

⁵ Dz. Urz. UE L 347/1 z 11.12.2006, z późn. zm. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2006.347.01.0001.01.POL&toc=OJ%3AL%3A2006%3A347%3ATOC (dostęp: 26.02.2023).

⁶ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 10.03.2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. 2023, poz. 685).

⁷ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 24.02.2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. 2022, poz. 541).

⁸ Usługa dostępna na Portalu Podatkowym poprzez własną indywidualną analizę wpisu wykazu podatników VAT (tzw. białej listy) prowadzonego przez Szefa Krajowej Administracji Skarbowej lub poprzez złożenie wniosku do właściwego naczelnika urzędu skarbowego (Ministerstwo Finansów, s. 3).

⁹ Dz.U. z 2021 r., poz. 685, z późn. zm.

¹⁰ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 10.03.2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o statystyce publicznej (Dz.U. 2023, poz. 773).

¹¹ Metodyka w zakresie oceny dochowania należytej staranności przez nabywców towarów w transakcjach krajowych – wersja zaktualizowana, <https://www.podatki.gov.pl/media/7236/aktualizacja-metodyki-w-zakresie-oceny-dochowania-nalezYTEj-starannosci-przez-nabywcow-towarow-w-transakcjach-krajowych.pdf>, Ministerstwo Finansów, s. 4 (dostęp: 26.02.2023).

- ¹² Np. Wyrok NSA z 26.04.2023 (sygn. I FSK 860/19), wyrok NSA z 26.04.2023 (sygn. I FSK 1513/18), wyrok NSA z 6.09.2022 r. (sygn. I FSK 991/18), wyrok NSA z 1.02.2022 r. (sygn. I FSK 2082/21), wyrok NSA z 1.03.2022 r. (sygn. I FSK 1081/19).
- ¹³ Wyszukiwarka Systemu Informacji Celno-Skarbowej umożliwia m.in. wyszukiwanie interpretacji indywidualnych i ogólnych, broszur informacyjnych (poprzednio dostępnych w SIP, czyli Systemie Informacji Podatkowej) oraz wiążących informacji akcyzowych i stawkowych (poprzednio dostępnych w wyszukiwarkach WIA, czyli Wiążących Informacji Akcyzowych, oraz WIS, czyli Wiążących Informacji Stawkowych) – <https://eureka.mf.gov.pl/>
- ¹⁴ Adres strony: <https://www.podatki.gov.pl/wykaz-podatnikow-vat-wyszukiwarka>
- ¹⁵ <https://www.podatki.gov.pl/vat/bezpieczna-transakcja/wykaz-podatnikow-vat/> (dostęp: 02.03.2023).
- ¹⁶ Tamże.
- ¹⁷ Tamże.
- ¹⁸ Ustawa z 11.03.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2020 r., poz. 106).
- ¹⁹ Art. 49 ust.1 ustawy – Prawo bankowe przewiduje, iż banki mogą prowadzić rachunki rozliczeniowe, w tym bieżące i pomocnicze, oraz prowadzone dla nich na zasadach określonych w rozdziale 3a rachunki VAT. Ponadto art. 49 ust. 2 ww. ustawy przewiduje, iż rachunki rozliczeniowe oraz rachunki lokat terminowych mogą być prowadzone wyłącznie dla: 1) osób prawnych; 2) jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, o ile posiadają zdolność prawną; 3) osób fizycznych prowadzących działalność zarobkową na własny rachunek, w tym dla osób będących przedsiębiorcami.
- ²⁰ System Teleinformatyczny Izby Rozliczeniowej – w skrócie: STIR.
- ²¹ Dz.U. z 2019 r., poz. 900, z późn. zm.
- ²² Nazwa podmiotu (min. 5 znaków z wyłączeniem znaków specjalnych).
- ²³ Od 1.07.2022 r. banki przekazują na pisemne żądanie Szefa KAS i organów podatkowych (tj. naczelnika urzędu celno-skarbowego lub naczelnika urzędu skarbowego) wydane w związku z wszczętym postępowaniem przygotowawczym lub czynnościami wyjaśniającymi odpowiednio w sprawie o przestępstwa lub wykroczenia oraz przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe informacji dotyczących również osoby fizycznej lub osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej lub danych pełnomocników wskazanego w żądaniu rachunku bankowego na etapie postępowania przygotowawczego lub czynności wyjaśniających w powyższym zakresie. Na mocy ustawy z 29.10.2021 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r., poz. 2105), wynikającej ze zmiany w art. 48 ustawy z 16.11.2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2021 r., poz. 422, z późn. zm.) banki zobowiązane są do przekazywania informacji o posiadanych lub współposiadanych rachunkach bankowych lub posiadanych pełnomocnictwach do dysponowania rachunkami bankowymi, liczby tych rachunków lub pełnomocnictw, obrotów i stanów tych rachunków, z podaniem dat oraz kwot poszczególnych wpływów, dat oraz kwot poszczególnych obciążeń rachunków i ich tytułów oraz odpowiednio ich nadawców i odbiorców.
- ²⁴ Wyszukiwarka pod adresem: <https://prod.ceidg.gov.pl/CEIDG/CEIDG.Public.UI/Search.aspx>
- ²⁵ Ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. 1997 nr 121, poz. 769).
- ²⁶ <https://arch-bip.ms.gov.pl/pl/rejestr-y-i-ewidencje/krajowy-rejestr-sadowy/ogolne-informacje-o-krajowym-rejestrze-sadowym/> (dostęp: 03.03.2023).
- ²⁷ Wyszukiwarka pod adresem: https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/search_df (dostęp: 03.03.2023).
- ²⁸ Dostęp do wyszukiwarki informacji z KRS pod adresem: <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl/> w zakładce „wyszukaj podmiot”.
- ²⁹ <https://prs-gui-portal-prs-prod.apps.ocp.prod.ms.gov.pl/krs> (dostęp: 03.03.2023). Informacja o usłudze OpenApi KRS jest dostępna pod adresem: <https://prs.ms.gov.pl/krs/openApi>.
- ³⁰ <https://www.biznes.gov.pl/pl/wyszukiwarka-firm> (dostęp: 03.03.2023).
- ³¹ Dz.U. z 1995 r. nr 88, poz. 439.
- ³² <https://bip.stat.gov.pl/dzialalnosc-statystyki-publicznej/rejestr-regon/podmioty-i-dane-objete-rejestrem/>, (dostęp: 03.03.2023).
- ³³ <https://bip.stat.gov.pl/dzialalnosc-statystyki-publicznej/rejestr-regon/zasady-udostepniania-danych-z-rejestru/>, (dostęp: 03.03.2023).
- ³⁴ Wyszukiwarka informacji o podmiotach jest dostępna na stronie internetowej <https://wyszukiwarkaregon.stat.gov.pl/appBIR/index.aspx>
- ³⁵ GUS świadczy usługę „Dostęp do danych rejestrowych REGON poprzez usługę sieciową – interfejsy API” (BIR1 – Baza Internetowa REGON 1). Jest to bezpłatna usługa sieciowa udostępniająca dane z rejestru REGON uprawnionym organom administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz innym instytucjom rządowym (zgodnie z art.44 ustawy o statystyce publicznej) oraz podmiotom komercyjnym: <https://api.stat.gov.pl/Home/RegonApi> (dostęp: 03.03.2023).
- ³⁶ Dostęp do wyszukiwarki informacji z KRZ pod adresem: <https://krz.ms.gov.pl/#!/application/KRZPortalPUB/1.9/KrzRejPubGui>. Wyszukiwanie Podmiotow?params=JTdCJTdE&seq=0 (dostęp 03.03.2023).
- ³⁷ <https://krz.ms.gov.pl/#!/application/KRZPortalPUB/1.9/KrzRejPubGui.StronaGlowna?params=JTdCJTdE&seq=0> (dostęp: 03.03.2023).
- ³⁸ <https://krz.ms.gov.pl/#!/application/KRZPortalPUB/1.9/KrzRejPubGui.WyszukiwaniePodmiotow?params=JTdCJTdE&seq=0> (dostęp: 03.03.2023).
- ³⁹ <https://krz.ms.gov.pl/#!/application/KRZPortalPUB/1.9/KrzRejPubGui.WyszukiwaniePodmiotow?params=JTdCJTdE&seq=1> (dostęp: 03.03.2023).
- ⁴⁰ Dostęp pod adresem: <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl/> w zakładce „wyszukaj dłużnika” (dostęp: 03.03.2023).
- ⁴¹ <https://rejestrzy.ure.gov.pl> (dostęp: 12.03.2023).
- ⁴² <https://rejestrzy.ure.gov.pl/c/0> (dostęp: 12.03.2023).
- ⁴³ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 19.05.2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo energetyczne (Dz.U. 2022, poz. 1385).
- ⁴⁴ <https://rejestrzy.ure.gov.pl/c/3> (12.03.2023).
- ⁴⁵ Publikacja zgodnie z art. 41 ust. 7 ustawy – Prawo energetyczne.
- ⁴⁶ Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 3.03.2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o odpadach (Dz.U. 2022 poz. 699).
- ⁴⁷ <https://bdo.mos.gov.pl/baza-wiedzy/kto-podlega-pod-obowiazek-rejestracji> (dostęp: 25.01.2023).
- ⁴⁸ <https://rejestr-bdo.mos.gov.pl/Registry/Index> (dostęp: 25.01.2023).
- ⁴⁹ <https://bdo.mos.gov.pl/o-systemie-bdo> (dostęp: 25.01.2023).
- ⁵⁰ Indeks EGDI przedstawia stan rozwoju e-administracji w państwach członkowskich ONZ (dla 193 krajów). EGDI jest miarą złożoną z trzech głównych wymiarów e-administracji, którym przypisuje się równe wagi: świadczenia usług online (Online Service Index – OSI), łączności telekomunikacyjnej (Telecommunication Infrastructure Index – TII) i potencjału ludzkiego (Human Capital Index – HCI).
- ⁵¹ <https://emta.ee/en> (dostęp: 13.06.2023).
- ⁵² <https://apps.emta.ee/saqui/public/taxdebt?lang=en> (dostęp: 13.06.2023).
- ⁵³ <https://ariregister.rik.ee/eng> (dostęp: 13.06.2023).
- ⁵⁴ <https://ariregister.rik.ee/eng/tradeban?type=enterprise> (dostęp: 13.06.2023).
- ⁵⁵ https://ariregister.rik.ee/eng/political_party (dostęp: 13.06.2023).
- ⁵⁶ https://ariregister.rik.ee/eng/artistic_associations (dostęp: 13.06.2023).
- ⁵⁷ https://ariregister.rik.ee/eng/beneficial_owners_query (dostęp: 13.06.2023).
- ⁵⁸ <https://mtr.tija.ee> (dostęp: 13.06.2023).
- ⁵⁹ https://www6.vid.gov.lv/?aspxerrorpath=VID_PDB/NPAR (dostęp: 13.06.2023).
- ⁶⁰ <https://nav.gov.hu> (dostęp: 13.06.2023).
- ⁶¹ Wyszukiwarka pod adresem: https://nav.gov.hu/adatbazisok/megbizhato_adozok (dostęp: 13.06.2023).

⁶² <https://nav.gov.hu/adatbazisok/adatbleker/afaalanyok> (dostęp: 13.06.2023).

⁶³ https://nav.gov.hu/adatbazisok/adoslista/hiany_hatralek_1201188187115 i <https://nav.gov.hu/adatbazisok/adoslista> (dostęp: 13.06.2023).

⁶⁴ Zaległości powyżej 100 mln forintów istniejące nieprzerwanie od 180 dni.

⁶⁵ Zaległości powyżej 10 mln forintów istniejące nieprzerwanie od 180 dni.

⁶⁶ https://nav.gov.hu/adatbazisok/adoslista/vegrehajtas_alattiak (dostęp: 13.06.2023).

⁶⁷ <https://nav.gov.hu/adatbazisok/felfuggeszt> (dostęp: 13.06.2023).

Bibliografia/References

Literatura/Literature

- Ćwiąkała-Małys, A., & Piotrowska, I. (2021). *Przeciwdziałanie szarej strefie w Polsce. Ewolucja działań i mechanizmów ograniczających*. E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Grant Thornton. (2022). *Należyta staranność coraz ważniejsza. Kryterium należytej staranności w podatkowych interpretacjach indywidualnych w latach 2018–2022*. Raport. <https://grantthornton.pl/wp-content/uploads/2022/11/Nalezita-starannosc-w-podatkach-RAPORT-Grant-Thornton.pdf>, (dostęp: 02.03.2023).
- Ministerstwo Finansów. (2018). *Metodyka w zakresie oceny dochowania należytej staranności przez nabywców towarów w transakcjach krajowych (wersja zaktualizowana)*. <https://www.podatki.gov.pl/media/7236/aktualizacja-metodyki-w-zakresie-oceny-dochowania-nalezitej-starannosci-przez-nabywcow-towarow-w-transakcjach-krajowych.pdf> (dostęp: 26.02.2023).
- The United Nations E-Government Development Database (UNeGovDD): <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/>

Akty prawne/Legal acts

- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 24.02.2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. 2022, poz. 541).
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 3.03.2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o odpadach (Dz.U. 2022, poz. 699).
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 7.04.2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o podatku od towarów i usług (Dz.U. 2022, poz. 931).
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 19.05.2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo energetyczne (Dz.U. 2022, poz. 1385).
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 1.12.2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2023, poz. 221).
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 1.12.2022 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Ordynacja podatkowa (Dz.U. 2022, poz. 2651).
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 10.03.2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. 2023, poz. 685).
- Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 10.03.2023 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o statystyce publicznej (Dz.U. 2023, poz. 773).

Strony internetowe/Web sites

- <https://aplikacja.ceidg.gov.pl/ceidg/public/ui/search.aspx>
- <https://ariregister.rik.ee/eng>
- <https://bip.stat.gov.pl>
- <https://ekrs.ms.gov.pl/web/wyszukiwarka-krs/strona-glowna/>
- <https://emta.ee/en>
- <https://krz.ms.gov.pl>
- <https://mtr.ttja.ee/>
- <https://nav.gov.hu/>
- <https://rejestr-bdo.mos.gov.pl/Registry/Index>
- <https://rejestry.ure.gov.pl/>
- <https://www.biznes.gov.pl>
- <https://www.podatki.gov.pl>
- <https://www6.vid.gov.lv>
- <https://wyszukiwarkaregon.stat.gov.pl/appBIR/index.aspx>

Dr hab. Anna Ćwiąkała-Małys, prof. UWr

Pracownik naukowo-dydaktyczny Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, wieloletni praktyk gospodarczy, finansista, audytor, kontroler finansowy, doradca podatkowy. W pracy naukowej koncentruje się na zagadnieniach rachunkowości finansowej i zarządczej oraz podatków. Autorka licznych publikacji w tym obszarze.

Dr hab. Anna Ćwiąkała-Małys, prof. UWr

Dr habil. – a professor of the Wrocław University, research and academic employee of the Faculty of Law, Administration and Economics, long term economic practitioner, financier, auditor, financial controller and tax advisor. In her academic work she focuses on financial and management accounting and taxes. The author of numerous publications in this area.

Mgr inż. Iwona Piotrowska

Absolwentka Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu. Od 2001 r. pracownik administracji podatkowej, a następnie Krajowej Administracji Skarbowej. Aktualnie zatrudniona w Ministerstwie Finansów (Departament Analiz KAS). Współautorka kilkunastu publikacji poświęconych tematyce szarej strefy w Polsce, metod jej analizy i ograniczania w obszarze podatków.

Mgr inż. Iwona Piotrowska

M.Sc. – a graduate of the Oskar Lange University of Economics in Wrocław. Since 2001 an employee of the tax administration and then the National Fiscal Administration. Currently employed at the Ministry of Finance (KAS Analysis Department). A co-author of over a dozen publications on the grey market in Poland, methods of its analysis and reduction in the area of taxes.

Redakcja naukowa
Beata Jeżyńska, Adam Niewiadomski
LUBELSKO-WARSZAWSKA DEBATA
O PROJEKCIE KODEKSU ROLNEGO

Oddawana do rąk czytelników monografia jest pokłosiem dyskusji polskich prawników agrarystów przeprowadzonej w wyniku prezentacji projektu Kodeksu rolnego. Prezentowana publikacja oddaje stan projektowanych zmian na koniec marca 2023 r. Książka składa się z trzech części. W pierwszej głos zabiera projektodawca, wskazując na swoje uzasadnienie wprowadzanych zmian. Druga część zawiera prezentację ogólnych poglądów doktryny prawa rolnego na temat potrzeby kodyfikacji rolnej w Polsce, a także ewentualnych sposobów pracy nad Kodeksem. Jednocześnie wstępnie zakreślono potencjalną systematykę Kodeksu rolnego i oceniono zakres prac nad nim. W części trzeciej zamieszczono rozważania dotyczące konkretnych rozwiązań prawnych przedstawionych w Kodeksie.

Więcej informacji na stronie www.pwe.com.pl